

Projektnamn:

Diapaxis – Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete

Projektnummer:

2010-0021/2011-3011110

Projektägare:

Stockholms Stadsmission

Projektpartners:

Muslimernas förening i Nacka

S:t Konrads katolska församling/Romersk-katolska kyrkan, Stockholms katolska stift

Medfinansiär:

Svenska kyrkan i Nacka församling

Projekt period:

2010-10 – 2012-06

Uppgiftslämnare

Samordnare: Malena Bonnier

Tel: 070-222 98 23

E-post: malena.bonnier@stadsmissionen.se

Hem: www.stadsmissionen.se

Övriga kontaktuppgifter

Projektledare: Pernilla Landin

Tel: 070-421 75 53

E-post: pernilla.landin@svenskakyrkan.se

Ekonomiansvarig: Helena Axelsson

Tel: 08-68 42 3041

E-post: helena.axelsson@stadsmissionen.se

Extern utvärderare: Emilia Johansson

Tel: 072-732 89 14

E-post: emilia.johansson@oxfordresearch.se

Metodutvecklare: Johan Gärde

Tel: 08-555 05 105

E-post: johan.garde@esh.se

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	3
2. Projektiden.....	4
2.1 Syfte	4
2.2 Behovs- och problemanalys	4
2.3 Mål.....	5
2.4 Avvikelse från projektansökan	6
3. Projektupplägg och genomförande.....	8
3.1 Samverkan	8
3.2 Målgrupp.....	8
3.3 Framgångsfaktorer och hinder	9
3.4 Särskild prioritering.....	10
3.5 Utvärdering och metodutveckling	10
4. Projektets resultat och erfarenheter.....	11
4.1 Metoder och material.....	11
4.2 Genomförande och resultat	11
4.3 Fördelning av tredjelandsmedborgare	16
4.4 Europeiska unionens elva grundprinciper för integration.....	16
4.5 Transnationellt samarbete.....	17
4.6 Spridning av resultat	17
5. Förslag.....	18
5.1 Positiva och negativa lärdomar	18
5.2 Resultat och produkter	18
5.3 Rekommendationer	19
6. Utvecklingsområden	20
7. Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare	21

1. Sammanfattning

Syftet med "Diapaxis – Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete" har varit att förankra den kulturella och existentiella dialogen i det lokala samhället och i existerande frågeställningar och där skapa förutsättningar för en dialog som tar sin utgångspunkt i ett socialt förändringsarbete.

Projektansökan har omfattat perioden 1 oktober 2010 t.o.m. 30 juni 2012.

"Diapaxis" är en vidareutveckling av "Källan" i Fisksätra, ett unikt samverkansprojekt mellan Svenska kyrkan i Nacka församling, Muslimernas förening i Nacka, S:t Konrads katolska församling (under projektperioden ändrad till Romersk-katolska kyrkan, Stockholms katolska stift) och Stockholms Stadsmission. Syfte och mål för "Källan" är att främja integration och minska social utslagning genom samarbete mellan människor av olika religionstillhörighet i Fisksätra.

"Diapaxis" har vänt sig till nyanlända tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd, anhöriginvandrare, arbetskraftsinvandrare och personer som fått uppehållstillstånd av s.k. humanitära skäl/synnerligen ömmande omständigheter (och anhöriga till dessa) samt personer födda i Sverige. Under projektperioden har aktiviteter som skapar forum för möten och dialog, självstärkande arbete och nya arenor för integration och förståelse mellan olika kulturella och religiösa grupper utvecklats, prövats och utvärderats.

Inom ramen för projektet har "Diapaxis" drivit fyra olika gruppaktiviteter för boende i Fisksätra samt temakvällar och två seminarier för både nationella och internationella gäster.

Grunden i "Diapaxis" har varit att stärka den enskilda individen och i det sociala arbetet skapa förutsättningar för interkulturell och interreligiös dialog. "Diapaxis" har stärkt den enskilda i hennes återhämtningsprocess, gett verktyg för det dagliga livet, verkat för integration och delaktighet hos målgruppen och ökat förståelsen och kunskapen om kulturella och religiösa likheter och olikheter i det lokala samhället.

Betydelsefulla faktorer för förändring för deltagarna har varit det personliga mötet med andra människor, ökad kunskap om det svenska samhället ökad motivering och självkänsla. Deltagare har upplevt att aktiviteterna har bidragit till att:

- förbättra deltagarnas självförtroende och självkänsla,
- förbättra deltagarnas kunskaper i det svenska språket,
- förbättra deltagarnas kunskaper om sina och andras rättigheter och skyldigheter i Sverige och utifrån de mänskliga rättigheterna,
- utöka deltagarnas vänskrets,
- göra det lättare för deltagarna att ta kontakt med eller fått ökat förtroende för myndigheter, samt
- ge deltagarna en trygg punkt i samhället att söka sig till.

Projektets potential för att påverka integrationspolitiken har funnits främst på ett lokalt plan och verksamheten har bidragit till att föra in ett religiöst perspektiv i integration.

2. Projektidén

2.1 Syfte

Interkulturell och interreligiös dialog sker ofta via samtal kring kulturella och religiösa frågeställningar, ofta frikopplade från det lokala samhället och dess unika problem och utvecklingsbehov inom integration, demokrati, forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyten, arbetsmarknad, påverkan och delaktighet etc.

Syftet med projektet "Diapaxis – Interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete" har varit att förankra den kulturella och existentiella dialogen i det lokala samhället och i existerande frågeställningar och där skapa förutsättningar för en dialog som tar sin utgångspunkt i ett socialt förändringsarbete.

2.2 Behovs- och problemanalys

"Källan – Fisksätra Råd och Stödcenter" startade i oktober 2008 i Fisksätra utanför Stockholm. "Källan" är en helt unik verksamhet som drivs som ett samverkansprojekt mellan Muslimernas förening i Nacka, S:t Konrads katolska församling, Stockholms Stadsmission och Svenska kyrkan i Nacka församling.

Fisksätra är ett av Stockholms miljonprogram med ca 7 706 boende med 58 olika nationaliteter som talar närmare 65 olika språk. De vanligaste språken förutom svenska är spanska, arabiska, ryska och somali. Ca 40 procent av de boende är muslimer och ca 40 procent tillhör Svenska kyrkan i Nacka församling. Andelen boende i Fisksätra som tjänar mindre än 200 000 kronor om året är 60 procent.

Behovet av en verksamhet i Fisksätra som erbjuder samhällsorientering, stöd, rådgivning och lotsning för boende i området var stort när "Källan" startade och ett led i det långsiktiga förändringsarbete Nacka kommun påbörjat. Utgångspunkten för "Källan" och syfte och mål för verksamheten var att "ge människor som bor och vistas i Fisksätra stöd att orientera sig i det svenska samhället kulturellt, socialt och existentiellt" samt att "skapa ett i Sverige unikt samarbete mellan människor av olika religionstillhörighet som skall främja integration och minska social utslagning" (ur projektbeskrivningen för Källan – Fisksätra Råd och Stödcenter).

Ca ett år efter starten av "Källan" hade verksamheten etablerat sig som ett viktigt komplement till lokalsamhället i Fisksätra, besöksantalet var stort och responsen från deltagare, samverkanspartner, allmänhet, myndigheter och andra organisationer var odelat positiv. Arbetet i "Källan" är individanpassat och hela människan står i fokus. De som söker sig till verksamheten erbjuds råd och stöd i kontakter med myndigheter, intresseorganisationer och andra verksamheter och forum för kulturell och existentiell dialog. Många av dem som besöker "Källan" är i stort behov av stöd i återhämtningsprocessen från längre arbetslöshet, sjukskrivning, utanförskap och isolering varför "Källan" erbjuder enklare arbetsträning där rutiner, motivering, samspel, dialog och interaktion med andra står i fokus. "Källan" har öppet tre dagar per vecka och organisationen består av verksamhetsledare Pernilla Landin samt medarbetare Wafaa Rahbi och Gladys Cordova.

Projektorganisationen och projektpartners upplevde ett stort behov av en vidareutveckling av "Källan" och önskade utveckla modellen med interkulturell och interreligiös dialog, förankrad i lokalsamhället, och kopplad till praktiskt socialt förändringsarbete. Projektorganisationen ansökte därför till Europeiska Integrationsfonden för att kunna utveckla nya aktiviteter som skapar forum för möten och dialog, självstärkande arbete och nya arenor för integration och förståelse mellan olika kulturella och religiösa grupper inom ramen för projektet "Diapaxis – interkulturell och interreligiös dialog med socialt arbete"

under perioden 2010-2012. Aktiviteterna har bestått i olika gruppaktiviteter liksom temakvällar och seminarier.

Det koncept/den modell som har tagits fram under projektperioden kommer att fortsätta utvecklas och genomföras inom ramen för verksamhet i "Källan" samt spridas för etablering och implementering i andra områden.

2.3 Mål

Målområde	Mål	Antal deltagare	Antal omgångar	Startdatum	Slutdatum
1. Utveckla, pröva och utvärdera en metod för interkulturell och interreligiös dialog med utgångspunkt i praktiskt socialt förändringsarbete (metoden ska prövas i fem samhälleliga sektorer)	1.1 Utveckling, genomförande och utvärdering av Teatergrupp	20	2	2010-11-10	2012-05-31
	1.2 Utveckling, genomförande och utvärdering av Föräldragrupp och Medling	8	4	2011-01-01	2012-05-31
	1.3 Utveckling, genomförande och utvärdering av Jag-stärkande grupp	8	6	2010-11-10	2012-05-31
	1.4 Utveckling, genomförande och utvärdering av Matlagningsgrupp	6	4	2011-11-10	2012-05-31
	1.5 Utveckling, genomförande och utvärdering av Svenskundervisning	20	4	2011-01-01	2012-05-31
	1.6 Sammanställning av utvärderingsrapport			2010-08-01	2012-06-30
2. Minst fem organisationer från olika målgrupper ska ha deltagit i interkulturell och interreligiös dialog inom ramen för projektet	2.1 Etablera samarbeten med nya samverkansorganisationer	6		2010-08-01	2012-06-30
	2.2 Utveckla metoder för rekrytering av deltagare			2010-08-01	2012-06-30
3. Utveckla nya forum för gemensam kunskapsutveckling	3.1 Genomföra seminarier, representation ska finnas från minst fem olika samhälleliga sektorer	150	2	2011-04-01 2012-04-01	2011-04-30 2012-04-30
	3.2 Genomföra temakvällar som främjar kunskaps- och erfarenhetsutbyten		20/år	2011-04-01	2011-04-30

2.4 Avvikelse från projektansökan

Målområde	Mål	Antal deltagare	Antal omgångar	Startdatum	Slutdatum
1. <i>Projektstart försenades två månader, främst pga. byte av administrativ samordnare hos projektägare.</i>	1.1 Teatergrupp <i>Utveckling, genomförande och utvärdering av teatergrupp har lyfts ur projektet och drivs istället genom verksamheten "Källan".</i>	0	0		
	1.2 Föräldragrupp och Medling <i>Gruppen startade redan under hösten 2010.</i> <i>Under den första terminen delades föräldrar in i två skilda grupper; en med arabisktalande och en med unga föräldrar. Under följande terminer har föräldragruppen istället varit mixad och bestått av föräldrar med olika kulturell och religiös bakgrund.</i>	8-10	4	2010-10-07	2012-06-07
	1.3 Jag-stärkande grupp <i>Eftersom deltagarna visade sig vara mer traumatiserade än väntat, beslutades det att gruppledarna skulle lägga mer tid på varje enskild individ istället för att öka antalet omgångar.</i>	7-10	4	2010-10-26	2012-05-30
	1.4 Matlagningsgrupp <i>Gruppen startade en månad tidigare än beräknat i ansökan.</i>	10-13	4	2011-10-05	2012-06-05
	1.5 Svenskundervisning <i>Grupperna har hållits antingen en eller två gånger per vecka med varierande antal deltagare. Anledningen till det något lägre deltagarantalet än i ansökan kan ha varit gruppledarnas olika möjlighet att hantera stora grupper av deltagare.</i>	8-20	3	2011-01-10	2012-05-29
	1.6 Sammanställning av utvärderingsrapport. <i>Utvärdering upphandlades från Oxford Research, inte Ersta Sköndal högskola. Projektägaren anställde däremot en annan metodutvecklare som följde projektet och har utformat en</i>			2010-10-01	2012-06-30

Målområde	Mål	Antal deltagare	Antal omgångar	Startdatum	Slutdatum
	<i>metodhandbok för "Diapaxis".</i>				
2.	<p>2.1 Etablera samarbeten med nya samverkansorganisationer</p> <p><i>Projektet har utvecklat samarbeten med flera lokala myndigheter och organisationer både genom samverkansorganisationens aktiva medverkan i aktiviteter eller förmedling av deltagare till verksamheten.</i></p> <p><i>Projektet har kontaktats av andra aktörer i Stockholm med intresse att starta gruppverksamhet. Dessutom har representanter för Göteborgs Interreligiösa råd deltagit ett seminarium och även varit på studiebesök i Fisksätra.</i></p>	6		2010-10-01	2012-06-30
	2.2 Utveckla metoder för rekrytering av deltagare			2010-10-01	2012-06-30
3.	<p>3.1 Genomföra seminarier, representation ska finnas från minst fem olika samhälleliga sektorer</p> <p><i>Seminarium 1 samlade ca 100 deltagare med erfarenhet från ämnet från olika länder. Seminarium 2 samlade 128 deltagare från främst Sverige.</i></p> <p><i>Anledningen till det lägre deltagarantalet än i ansökan har främst berott på svårigheterna att föra en berikande dialog samt arbeta med metodutvecklande workshops i alltför stora grupper. Tillgängliga lokaler har också varit en begränsande faktor.</i></p>	100-128	2	2011-03-28 2012-04-25	2011-03-29 2012-04-26
	3.2 Genomföra temakvällar som främjar kunskaps- och erfarenhetsutbyten		20/år	2010-10-01	2012-06-30

3. Projektupplägg och genomförande

3.1 Samverkan

"Diaprxaxis" har drivits av Stockholms Stadsmission i samarbete med Muslimernas förening i Nacka, S:t Konrads katolska församling (under projektperioden ändrad till Romersk-katolska kyrkan, Stockholms katolska stift) och Svenska kyrkan i Nacka församling. Projektet har bidragit till att förstärka samverkan mellan projektägare, projektpartners och medfinansiär, särskilt som representanter för de fyra organisationerna har deltagit i en gemensam styrgrupp för projekten "Diaprxaxis" och "Guds hus" samt verksamheten "Källan". Projektpartners har också aktivt medverkat i utveckling och utvärdering av projektet samt medverkat i olika forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyten under projektperioden. Styrgruppen har sammanträtt ca sex gånger per år.

Projektorganisationen har bestått av projektledare Pernilla Landin, projektmedarbetare Wafaa Rahbi, administrativ samordnare Malena Bonnier, metodutvecklare Johan Gärde samt ett flertal gruppleddare. Extern utvärderare från Oxford Research har arbetat nära projektet och deltagit i flera styrgruppsmöten.

Andra aktörer, t.ex. Arbetscentrum, Arbetsförmedlingen, Fisksätraskolan, Försäkringskassan, Nacka kommuns familjecentral och Polisen, har också samverkat med projektet antingen genom aktiv medverkan i aktiviteter eller genom att hänvisa deltagare till verksamheten. Ett exempel är Familjecentralen som aktivt har medverkat genom att samleda föräldragrupper tillsammans med projektmedarbetaren. Andra exempel är handläggare vid Arbetscentrum eller kuratorer från Vårdcentralen som har hänvisat deltagare till antingen föräldragrupper, svenskagrupper eller jag-stärkande grupper.

Projektet har både mött andra aktörer inom ramen för verksamheten i Fisksätra och genom andra nätverk i regionen eller nationellt. Genom projektet "Samverkan, Integration och Kunskap (SIK)" som syftar till samla in erfarenheter från andra projekt som har avslutade eller har pågående medel från Europeiska Integrationsfonden och skapa arenor för samverkan och kunskapsutbyte, har "Diaprxaxis" deltagit i två nätverksträffar tillsammans med andra integrationsprojekt. På Europeiska Integrationsfonden konferens för interkulturell och interreligiös dialog i augusti 2011 deltog två deltagare från föräldragruppen samt projektledare och projektmedarbetare för "Diaprxaxis".

3.2 Målgrupp

Projektets målgrupp är nyanlända tredjelandsmedborgare som kommit till Sverige och har erhållit ett uppehållstillstånd, anhöriginvandrare, arbetskraftsinvandrare och personer som har fått uppehållstillstånd av så kallade humanitära skäl/synnerligen ömmande omständigheter (och anhöriga till dessa) samt personer födda i Sverige. De flesta av aktiviteterna har varit öppna för hela målgruppen där personer med olik kulturell och religiös bakgrund har funnits representerade. Matlagningsgruppen och den jag-stärkande gruppen har däremot vänt sig specifikt till kvinnor. Projektets deltagare har rekryterats både genom kontakt med "Källan" och genom förmedling från samverkanspartners i Fisksätra med närliggande områden.

Delaktighet och deltagarinflytande har varit en grundsten i "Diaprxaxis" som har uppmuntrat och motiverat målgruppen att engagera sig i de olika aktiviteterna som erbjudits inom ramen för projektet. Aktiviteterna

har utformats efter deltagarnas behov och förutsättningar och har belyst frågeställningar av intresse för de medverkande.

Intervjuer med extern utvärderare har visat att aktiviteterna framförallt har bidragit till att:

- förbättra deltagarnas självförtroende och självkänsla, samt
- förbättra deltagarnas kunskaper i det svenska språket.

Flera deltagare har också upplevt att aktiviteterna har:

- förbättrat deltagarnas kunskaper om sina och andras rättigheter och skyldigheter i Sverige och utifrån de mänskliga rättigheterna,
- utökat deltagarnas vänskrets,
- gjort det lättare för deltagarna att ta kontakt med eller fått ökat förtroende för myndigheter, samt
- gett deltagarna en trygg punkt i samhället att söka sig till.

3.3 Framgångsfaktorer och hinder

"Diapaxis" har utformats som en vidareutveckling av "Källan" i Fisksätra för att möta behovet av interkulturell och interreligiös dialog förankrad i lokalsamhället och kopplad till praktiskt socialt förändringsarbete. Projektets utgångspunkt i "Källan" har varit en av nyckelfaktorerna för "Diapaxis" genomförande eftersom målgruppen har så pass stor tillit till medarbetarna som har delats mellan verksamheten och projektet. Att styrgruppen har varit gemensam för "Diapaxis", "Källan" och "Guds hus" har också medfört en samsyn och stärkt samverkan kring verksamheternas utveckling.

Projektledare, projektmedarbetare och gruppledarnas erfarenhet och kompetens i att möta deltagarna i deras vardag har varit avgörande för projektet. Projektarbetarnas språk- och kulturkompetens har också bidragit till ökat förtroende från deltagare och möjliggjort att bryta ner misstänksamhet och rädslor.

Samtliga aktiviteter har bidragit till deltagarnas integration och ökade förståelse för och kunskap om det svenska samhället. Föräldragruppen har dock varit den mest framgångsrika aktiviteten inom projektet och har efterfrågats från flera andra organisationer i Stockholm. Gruppdeltagarna har visat på ett stort behov och intresse av att inkludera fler män i aktiviteten och att fokusera på medling mellan barn och föräldrar. Matlagningsgruppen och svenskagruppen har också efterfrågats från både aktörer inom och utom projektet. Jag-stärkande gruppen har en stor utvecklingspotential då den på andra sätt har bidragit till integration, främst genom att bryta isolering och utanförskap hos gruppdeltagarna. Det positiva resultat som projektet har inneburit för deltagarna har visat sig särskilt tydligt för de som har tagit del av flera aktiviteter.

Rekrytering av deltagare har fungerat väl, däremot har rekryteringen främst skett genom "Källan" och till viss mån genom förmedling från utomstående lokala samverkanspartners. Denna typ av rekrytering har fungerat för projektet men fungerar kanske inte vid spridning av konceptet/modellen till andra områden. Att deltagare med viss språk- och kulturbakgrund har sökt sig till projektet främst på grund av förtroende för projektarbetare med samma språk- och kulturbakgrund kan också visa på en begränsande faktor för bred rekrytering.

För att ett projekt ska kunna åstadkomma långtgående förändring i samhället krävs nära samarbete med andra aktörer. "Diapaxis" och verksamheten "Källan" har varit välkända bland aktörer i Fisksätra och Nacka men många inom kommunen har inte hört talas om projektet. De aktörer som har samverkat med projektet, antingen genom aktiv medverkan i aktiviteter eller genom förmedling av deltagare till

aktiviteterna, har däremot haft god kännedom om verksamhetsinnehållet. Det har heller inte funnits mycket utrymme inom projektet att bedriva strategiskt påverkansarbete. Projektets potential för att påverka integrationspolitiken har därför funnits främst på ett lokalt plan i Nacka kommun. Den externa utvärderaren har dragit slutsatsen att det krävs större organisationer för att för att påverka integrationspolitiken på regional eller nationell nivå men kan konstatera att verksamheten har bidragit till att föra in ett religiöst perspektiv i integration.

3.4 Särskild prioritering

Grundläggande för projektet har varit att skapa forum för möten och dialog, självstärkande arbete och nya arenor för integration och förståelse mellan olika kulturella och religiösa grupper. Projektet har arbetat med interkulturella dialogmöten genom att blanda deltagare med olik kulturell och religiös bakgrund och fokusera på dialogskapande aktiviteter. De olika grupperna kan ses som forum för diskussion av olika ämnen och perspektiv och har kompletterat varandra och erbjudit en helhetssyn på integration för de deltagare som har deltagit i flera grupper.

Föräldragruppen har stöttat och väglett föräldrar i att hantera kulturmötet som de och deras barn befinner sig i samt fått kunskap om hur familjerelationer kan påverkas. Matlagningsgruppen har syftat till att samla kvinnor med olik kulturell och religiös bakgrund för dialog kring relevanta ämnen i det svenska samhället. Svenskargruppen har också stöttat deltagare till ökad dialog och delaktighet genom att diskuterat aktuella frågor. Jag-stärkande gruppen har bestått av deltagare som helt står utanför arbetsmarknaden, skola och andra sociala sammanhang, ofta med svåra trauman, psykisk och fysisk ohälsa. I denna grupp har deltagarna kunnat föra en inre dialog genom målning och andra konstnärliga uttryck för att i sin egen takt öppna upp för interkulturell samvaro och ökad integrering.

Temakvällar och seminarier har syftat till att skapa större forum och utveckla plattformar för fortsatta dialogmöten. Temakvällarna har fokuserat på att sprida information om projektet och samarbetet med andra projekt och verksamheter i Fisksätra, främst "Guds hus" och "Källan". Men avsikten med temakvällarna har också varit att öka deltagarnas kunskaper om religiösa frågor för att därigenom kunna bemöta fördomar eller motsättningar. Seminarierna har båda haft sin utgångspunkt i interkulturell dialog och fört fram tanken om att religionen är en viktig del av interkulturella möten.

3.5 Utvärdering och metodutveckling

Projektägaren upphandlade extern utvärdering i form av följeforskning från Oxford Research som fick i uppdrag att särskilt undersöka i vilken utsträckning individer och familjer har blivit hjälpta av deltagande i aktiviteter samt hur projektet har påverkat integrationspolitiken. Utvärderarna har också deltagit i styrgruppsmöten. Projektorganisationen har också löpande utvärderat det egna arbetet och aktiviteter tillsammans med styrgruppen.

Syftet med "Diapaxis" har varit att förankra den kulturella och existentiella dialogen i det lokala samhället och existerande frågeställningar och där skapa förutsättningar för en dialog som tar sin utgångspunkt i förändringsarbete. Men projektet har också haft som mål att utveckla, pröva och utvärdera ett koncept/en modell för interkulturell och interreligiös dialog på dessa grunder. För att genomföra metodutveckling knöts Johan Gärde, professor i religionssociologi vid Ersta Sköndal högskola, till projektet i april 2011. Metodutvecklaren har följt projektet och haft regelbundna möten med projektarbetarna och den externa utvärderaren samt deltagit på styrgruppsmöten. Metoden har prövats, utvärderats löpande i verksamheten, och resulterat i en metodhandbok.

4. Projektets resultat och erfarenheter

4.1 Metoder och material

Projektets koncept/modell och metoder beskrivs utförligt i dels utvärderarens slutrapport, dels metodutvecklarens metodhandbok.

Ett av projektets mål har varit att utveckla, pröva och utvärdera en metod för interkulturell och interreligiös dialog med utgångspunkt i praktiskt socialt förändringsarbete. Detta har genomförts dels genom praktisk verksamhet med deltagare från olika kulturell och religiös bakgrund i gruppaktiviteter, löpande intern och extern utvärdering och följeforskning, dels genom utvecklandet av forum för dialog, främst i form av temakvällar, seminarier och externa nätverk.

Projektet har i första hand varit inriktat på att stötta och vägleda deltagare i det svenska samhället samt skapa dialog kring kulturella och religiösa frågor. Men projektet har också påverkat integrationspolitiken på ett lokalt plan, främst genom de aktiviteter som kopplat samman "Diapaxis" med andra aktörer i Fisksätra och Nacka t.ex. seminarier, temakvällar och vissa gruppssamarbeten. Projektet har framförallt bidragit till att föra in ett religiöst perspektiv i integration.

4.2 Genomförande och resultat

Projektstart försenades två månader, främst pga. byte av administrativ samordnare hos projektägare och svårigheter att hitta ny personal.

Målområde 1: Utveckla, pröva och utvärdera en metod för interkulturell och interreligiös dialog med utgångspunkt i praktiskt socialt förändringsarbete (metoden ska provas i fem samhälleliga sektorer)

Ett av projektets mål har varit att utveckla, pröva och utvärdera ett koncept/en modell för interkulturell och interreligiös dialog på dessa grunder. För att genomföra metodutveckling anställdes Johan Gärde, professor i religionssociologi vid Ersta Sköndal högskola. Metodutvecklaren har följt projektet och haft regelbundna möten med projektarbetarna och den externa utvärderaren samt deltagit på styrgruppsmöten. Metoden har prövats, utvärderats löpande i verksamheten, och resulterat i en metodhandbok.

Mål 1.1: Utveckling, genomförande och utvärdering av **Teatergrupp**

Den teatergrupp som angavs i ansökan har inte genomförts utan lyfts ur projektet och bedrivs istället genom verksamheten "Källan". Förändringen har stämts av med Integrationsfonden.

Mål 1.2: Utveckling, genomförande och utvärdering av **Föräldragrupp och Medling**

Föräldragruppen anses både inom och utom projektet som den mest framgångsrika aktiviteten. Intresset har varit stort och liknande grupper har efterfrågats i andra områden i Stockholm.

Syftet med föräldragruppen har varit att vägleda föräldrar i kulturmötet som förälder och barn befinner sig i, hur familjerelationer kan påverkas samt hur man kan hantera relationsfrågor där kultur och religion är ett problem. Under den första terminen delades föräldrar in i två skilda grupper; en med arabisktalande och en med unga föräldrar. Under följande tre terminer har aktiviteten istället riktat sig till

både kvinnor och män med olik kulturell och religiös bakgrund. Föräldragruppen har hållits en gång per vecka.

Föräldragruppen har följt en studieplan där olika teman har behandlats under varje grupptillfälle. Gruppledarna har utgått från FN:s barnkonvention och Rädda Barnets material "Barnen i våra Hjärtan". Gruppdeltagarna har fått skriftligt material samt hemuppgifter från studiematerialet "Bättre föräldraskap". Representanter för olika myndigheter har också bjudits in på besök för att berätta om sitt arbete. Projektmedarbetare Wafaa Rahbi har lett gruppen tillsammans med Thomas Bohman från Familjecentralen i Nackas kommun.

Nyckelfaktorer för föräldragruppen enligt utvärdering:

- Föräldragruppen bygger på en utvecklad metod med kursmaterial och givna ämnen att utgå ifrån.
- Föräldragruppen utgår från ett reellt behov hos målgruppen.
- Deltagarna är delaktiga i val av diskussionsämnen och kursinnehållet kan anpassas efter gruppens behov.
- Gruppledarna har bestått av en kvinna och en man med olik kulturell och religiös bakgrund samt språkkompetens.
- Föräldragruppens interkulturella och Interreligiösa dialog har förts utan religiösa ledare och utgångspunkten har istället varit de rättigheter och skyldigheter man har som svensk medborgare.
- Deltagarna tränar samtidigt på att läsa och tala svenska.
- Föräldragruppen har byggt på ett samarbete mellan projektet och Nacka kommun.

Mål 1.3: Utveckling, genomförande och utvärdering av Jag-stärkande grupp

Jag-stärkande gruppen har varit den aktivitet inom "Diapaxis" som har haft svårast att nå målen och som projektorganisationen därför har fokuserat mest på att vidareutveckla under projektperioden. Aktiviteten skiljer sig från de andra gruppaktiviteterna då deltagarna i jag-stärkande gruppen står helt utanför arbetsmarknad, skola och andra sociala sammanhang, ofta med svåra trauman, psykisk och fysisk ohälsa. Eftersom deltagarna visade sig vara mer traumatiserade än väntat har gruppledarna lagt ner mer tid på varje enskild individ istället för att öka antalet omgångar. Aktiviteten har därför inte uppnått målet om sex omgångar.

Syftet med jag-stärkande gruppen har varit att stärka deltagarnas självkänsla och bryta deras isolering. Aktiviteten har riktat sig till kvinnor med olik kulturell och religiös bakgrund som står långt från arbetsmarknaden. Jag-stärkande gruppen har hållits en gång per vecka under fyra terminer.

Vid varje grupptillfälle har deltagarna fått måla en bild utifrån ett bestämt tema och därefter presenterat resultatet inför gruppen. Deltagarna har uppgett att gruppen har bidragit till mening i vardagen, möjlighet att prata i grupp och gett dem bättre självförtroende. Flera olika gruppledare med kompetens kring interkulturella frågor har lett gruppen.

Nyckelfaktorer för föräldragruppen enligt utvärdering:

- Projektarbetarna insåg att det krävdes längre tid för varje enskild deltagare att utvecklas än vad som beräknades i början. Varje enskild gruppdeltagare får därför mer tid med gruppledarna.
- Jag-stärkande gruppen lägger stor vikt vid att utveckla trygghet bland gruppdeltagare och har uppnått en kontinuitet viktig för gruppens mål och syfte.
- Jag-stärkande gruppen har utarbetat ett tydligt tema på konst och skapande.

Mål 1.4: Utveckling, genomförande och utvärdering av Matlagningsgrupp

Syftet med matlagningsgruppen har varit att skapa ett forum för interkulturell och interreligiös dialog kring relevanta ämnen i det svenska samhället. Aktiviteten har riktat sig till kvinnor med olik kulturell och religiös bakgrund. Matlagningsgruppen har hållits en gång per vecka under fyra terminer.

Matlagningsgruppen har diskuterat många olika frågor och teman med betydelse för deltagare som t.ex. kultur, sexualitet, barn och skola liksom kropp och klädsel, politik och religion. Utveckling av nya teman och förändring av pågående teman har varit en del av metodutvecklingen för gruppen.

Matlagningsgruppen har framförallt möjliggjort för deltagarna att diskutera ämnen som de inte annars inte skulle ha möjlighet att diskutera och hjälpt dem i vardagen. Deltagarna har varit mycket nöjda med gruppen, dess innehåll och ledare, projektmedarbetare Wafaa Rahbi.

Nyckelfaktorer för föräldragruppen enligt utvärdering:

- Gruppledaren väljer ämnen både utifrån de behov som deltagare identifierar, pågående samhällsdebatter och ledarens egna observationer.
- Matlagningsgruppen är flexibel med att lyfta fram teman flera gånger om det finns deltagare som har behov av ytterligare diskussion.
- Matlagningsgruppen ger möjlighet för att träna svenska på ett informellt och kravlöst sätt.
- De ämnen som diskuteras relaterar till flera områden av integration.

Mål 1.5: Utveckling, genomförande och utvärdering av Svenskundervisning

Syftet med svenskagruppen har varit att stärka deltagarnas kunskaper i det svenska språket samt att fånga upp de som är analfabeter och ge dem möjlighet att få lära sig det svenska språket utifrån sina förutsättningar. Undervisningen har varit på en grundläggande nivå som ett steg innan SFI (Svenska för invandrare). Svenskagruppen har riktat sig till både män och kvinnor med olik kulturell och religiös bakgrund. Spridning i ålder har varit stor, från 20 till över 65 år. Matlagningsgruppen har hållits en eller två gånger i veckan under tre terminer.

Språkundervisning har blandats med pedagogiska övningar för att öka delaktigheten och få alla att våga tala svenska inför varandra. Deltagarantalet var lägre under de två första terminerna med en gruppledare för att utökas till 15-20 deltagare under de senare två terminerna med en annan gruppledare.

Anledningen kan ha varit gruppledarnas olika möjlighet att hantera stora grupper av deltagare. Gruppledarnas kompetens och förmåga till att skapa både struktur och flexibilitet i undervisningen har visat sig avgörande för gruppen. Deltagarna har uttryckt att svenskagruppen gav dem både större förståelse för det svenska samhället och nya vänner.

Nyckelfaktorer för föräldragruppen enligt utvärdering:

- Svenskagruppen består av deltagare från olika länder, kulturer och religioner. Gruppledarna har arbetat aktivt för att blanda deltagarna inom gruppen så att personer med samma språk och bakgrund inte sitter bredvid varandra.
- Svenskagruppen följer inte en given kursplan utan anpassar nivå efter varje enskild deltagares förkunskaper.
- Tid och engagemang lagts på att få deltagarna att känna trygghet i gruppen.

Mål 1.6: Sammanställning av utvärderingsrapport

Projektägaren upphandlade extern utvärdering på affärsmässiga villkor i form av följeforskning från Oxford Research, inte Ersta Sköndal högskola som var angivet i ansökan. Utvärderarna fick i uppdrag att särskilt undersöka i vilken utsträckning individer och familjer har blivit hjälpta av deltagande i aktiviteter samt hur projektet har påverkat integrationspolitiken. Utvärderarna har också deltagit i styrgruppsmöten.

Målområde 2: Minst fem organisationer från olika målgrupper ska ha deltagit i interkulturell och interreligiös dialog inom ramen för projektet**Mål 2.1:** Etablera samarbeten med sex nya samverkansorganisationer

Projektet har drivits av Stockholms Stadsmission i samarbete med Muslimernas förening i Nacka, S:t Konrads katolska församling (under projektperioden ändrad till Romersk-katolska kyrkan, Stockholms katolska stift) och Svenska kyrkan i Nacka församling. Projektet har bidragit till att förstärka samverkan mellan projektägare, projektpartners och medfinansier, särskilt som representanter för de fyra organisationerna har deltagit i en gemensam styrgrupp för projekten "Diapaxis" och "Guds hus" samt verksamheten "Källan".

Andra aktörer som bl.a. Arbetscentrum, Arbetsförmedlingen, Fisksätraskolan, Försäkringskassan, Nacka kommuns familjecentral och Polisen har också samverkat med projektet antingen genom aktiv medverkan i aktiviteter eller genom att hänvisa deltagare till verksamheten. Ett exempel är Familjecentralen som aktivt har medverkat genom att samleda föräldragrupper tillsammans med projektmedarbetaren. Andra exempel är handläggare vid Arbetscentrum eller kuratorer från Vårdcentralen som har hänvisat deltagare till antingen föräldragrupper, svenskagrupper eller jag-stärkande grupper.

Projektet har också utvecklat nätverk och samverkan genom seminarier och studiebesök i verksamheten. T.ex. har representanter för Göteborgs Interreligiösa råd, som verkar för lokal dialog mellan kristna och muslimer, varit på studiebesök i Fisksätra och deltagit i ett seminarium.

Projektet har också mött aktörer genom andra nätverk i regionen eller nationellt. Genom projektet "Samverkan, Integration och Kunskap (SIK)" som syftar till samla in erfarenheter från andra projekt som har avslutade eller pågående medel från Integrationsfonden och skapa arenor för samverkan och kunskapsutbyte har "Diapaxis" deltagit i två nätverksträffar tillsammans med andra integrationsprojekt. Projektet har också deltagit på Integrationsfondens konferens på temat interkulturell och interreligiös dialog.

Mål 2.2: Utveckla metoder för rekrytering av deltagare

Projektets målgrupp är nyanlända tredjelandsmedborgare som kommit till Sverige och har erhållit ett uppehållstillstånd, anhöriginvandrare, arbetskraftsinvandrare och personer som har fått uppehållstillstånd av så kallade humanitära skäl/synnerligen ömmande omständigheter (och anhöriga till dessa) samt personer födda i Sverige.

De flesta aktiviteter har varit öppna för hela målgruppen där personer med olika kulturell och religiös bakgrund har funnits representerade. Matlagningsgruppen och den jag-stärkande gruppen har däremot vänt sig specifikt till kvinnor.

Rekrytering av deltagare till aktiviteter har fungerat väl, däremot har rekryteringen främst skett genom deltagande i andra grupper eller aktiviteter i "Källan" eller "Diapaxis" eller genom förmedling från utomstående lokala samverkanspartners. Att deltagare med viss språk- och kulturbakgrund har sökt sig till projektet främst på grund av förtroende för projektarbetare med samma språk- och kulturbakgrund kan också visa på en begränsande faktor för bred rekrytering. Projektet har inte utvecklat andra metoder för rekrytering.

Deltagarna har, trots detta, haft en bred spridning med olik kulturell, religiös, språklig, etnisk och nationell bakgrund liksom i ålder. Denna typ av rekrytering har fungerat väl för projektet men den externa utvärderaren har påpekat så inte behöver vara fallet vid spridning till andra områden.

Målområde 3: Utveckla nya forum för gemensam kunskapsutveckling

Se "Mål 3.1" och "Mål 3.2" nedan.

Mål 3.1: Genomföra två seminarier, representation ska finnas från minst fem olika samhällsliga sektorer

Seminarium 1 "Religion och Integration" samlade ca 100 deltagare med erfarenhet från ämnet från olika länder. Det riktade sig till politiker, medlemmar och anställda från olika religiösa samfund, yrkesarbetande med inriktning på integration.

En mindre utvärdering av seminariet visade att deltagarna uppskattade representationen från riksnivå med t.ex. civil- och bostadsminister Stefan Attefall, integrationsminister Erik Ullenhag och socialborgarråd. Andra internationella gäster uppskattades också för god kompetens och erfarenhet inom området. Några föreläsares presentationer ifrågasattes däremot eftersom de föll utanför seminariets tema.

Seminarium 2 "Religion och Socialt arbete" samlade 128 deltagare med erfarenhet av ämnet, främst från Sverige. Seminariet bestod av föreläsningar, workshops och diskussionsgrupper. Det riktade sig till sociala utbildningar, politiker, medlemmar och anställda i religiösa samfund samt yrkesverksamma inom socialt arbete.

Civil- och bostadsminister Stefan Attefall deltog i seminariet liksom ett flertal representanter för media. Klas Borell, professor i sociologi vid Mittuniversitet, och Riyad Al Baldawi, psykiatriker på Orienthälsan, föreläste om muslimska föreningars sociala arbete respektive interkulturellt socialt arbete och omsorg. Ian Linden, Director of policy vid Tony Blair Foundation i England, talade om utmaningar, risker och möjligheter med interkulturellt och interreligiöst socialt arbete. Projektledare Pernilla Landin och projektmedarbetare Wafaa Rahbi presenterade också sitt arbete från "Diapaxis" och deltagarna genomförde workshops på olika frågeställningar inom temat religion och socialt arbete.

Av totalt 128 deltagare deltog 68 i en webbaserad enkätundersökning som utvärderaren skickade ut efter seminariet. Ca 65% av deltagarna ansåg att seminariet hade gett ny kunskap om socialt arbete ur ett interkulturellt och interreligiöst perspektiv och ca 73% bedömde att seminariet hade gett dem inspiration i sitt arbete. Ca 79% var nöjda eller mycket nöjda med seminariet i stort.

I ansökan angavs att seminarierna skulle bestå av minst 150 deltagare. Anledningen till det lägre deltagarantalet än i ansökan har främst berott på svårigheterna att föra en berikande dialog samt arbeta

med metodutvecklande workshops i alltför stora grupper. Tillgängliga lokaler har också varit en begränsande faktor.

Mål 3.2: Genomföra temakvällar som främjar kunskaps- och erfarenhetsutbyten, 20 temakvällar per år

Temakvällar har syftat till att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring interkulturell och interreligiös dialog och att skapa större forum och utveckla plattformar för fortsatta dialogmöten. Temakvällarna har fokuserat på att sprida information om projektet och samarbetet med andra projekt och verksamheter i Fisksätra, främst "Guds hus" och "Källan". Men avsikten med temakvällarna har också varit att öka deltagarnas kunskaper om religiösa frågor och olikheter för att därigenom kunna bemöta fördomar eller motsättningar.

Temakvällarna har hållits både som öppna verksamheter och för särskilt inbjudna. I början av projektet hölls temakvällar för boende i Fisksätra från kristna, katolska och muslimska samfund. Deltagarna var väl insatta i religiösa frågor och temakvällarna höll därför en hög intellektuell nivå. Under den senare delen av projektet vände sig däremot temakvällarna till en bredare målgrupp och började erbjuda halv- eller heldagar för särskilda grupper t.ex. studenter, olika yrkesgrupper eller beslutsfattare.

4.3 Fördelning av tredjelandsmedborgare

Projektets målgrupp är nyanlända tredjelandsmedborgare som kommit till Sverige och har erhållit ett uppehållstillstånd, anhöriginvandrare, arbetskraftsinvandrare och personer som har fått uppehållstillstånd av så kallade humanitära skäl/synnerligen ömmande omständigheter (och anhöriga till dessa) samt personer födda i Sverige. De flesta av aktiviteterna har varit öppna för hela målgruppen där personer med olik kulturell och religiös bakgrund har funnits representerade. Underlag från vilken kategori av målgruppen som deltagarna har kommit ifrån har därför inte tagits.

4.4 Europeiska unionens elva grundprinciper för integration

Ansökan fastställde att projektet skulle öka förståelsen hos deltagarna om kulturella och religiösa likheter och olikheter, bidra "jag"-stärkande till projektdeltagarnas utveckling och ge stöd i återhämtningsprocesser. Projektet skulle också bidra till projektdeltagarnas integration i samhället och kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom att ge deltagarna:

- grundläggande kunskap om svenska språket, historia och institutioner (princip 4),
- skapa forum för interkulturell och interreligiös dialog (princip 7),
- trygga och skapa förutsättningar för och främjat utövandet av olika kulturer och religioner (princip 8), samt
- främja deltagarnas medverkan i den demokratiska processen och i utformningen av integrationspolitik och integrationsåtgärder på lokal nivå genom kunskap, "jag"-stärkande arbete, motivationsarbete och aktiviteter med hög grad av deltagarinflytande och deltagarmedverkan (princip 9).

Genom de enskilda aktiviteternas samverkan anser projektorganisationen, liksom den externa utvärderaren, att projektet har uppnått mål och syfte för integration genom att "förankra den kulturella och existentiella dialogen i det lokala samhället och i existerande frågeställningar och där skapa förutsättningar för en dialog som tar sin utgångspunkt i ett socialt förändringsarbete".

4.5 Transnationellt samarbete

Projektet har inte haft transnationellt samarbete med andra EU-länder förutom ett besök och föreläsning av Ian Linden, Director of policy vid Tony Blair Foundation i England. Metodutvecklare och projektledare planerade ett studiebesök till London men pga. tidsbrist blev besöket tyvärr inte av. Anledningen till att transnationellt samarbete inte har prioriterats har varit att projektets fokus har legat på enskilda projektdeltagare och lokal samverkan och påverkansarbete.

4.6 Spridning av resultat

Ansökan beskriver två ändamål för spridning av resultat, dels för att utveckla nya forum för kunskapsutveckling för ökad integration och förståelse mellan olika kulturella och religiösa grupper, och dels för att etablera och implementera konceptet/modellen i andra områden, främst Göteborg.

Gruppaktiviteter inom ramen för projektet, liksom temakvällar och seminarier, har bidragit till att sprida kännedom om projektet och dess resultat till olika aktörer. De aktörer som har samverkat med projektet, antingen genom aktiv medverkan i aktiviteter eller genom förmedling av deltagare till aktiviteterna, har fått god kännedom om verksamhetsinnehållet. Projektet har också mött aktörer genom andra nätverk i regionen eller nationellt bl.a. genom SIK-projektet och Europeiska Integrationsfondens konferens för interkulturell och interreligiös dialog.

En metodutvecklare har följt projektet och haft regelbundna möten med projektarbetarna och den externa utvärderaren samt deltagit på styrgruppsmöten. Metoden har därigenom prövats, utvärderats löpande i verksamheten och resulterat i en metodhandbok för vidare spridning till liknande projekt och verksamheter med liknande verksamhet. Flera organisationer och föreningar har redan kontaktat projektet med intresse av föräldragruppen och spridning av denna.

Projektet har också utvecklat nätverk och samverkan genom studiebesök i verksamheten. Göteborgs Interreligiösa råd, som verkar för lokal dialog mellan kristna och muslimer, har varit på studiebesök i Fisksätra och deltagit i ett seminarium. Rådet har startat Interreligiösa Centret i Göteborg och projektet har därigenom lyckats att sprida konceptet/modellen vidare.

Förutom spridning till Göteborg planerar projektägaren också att sprida konceptet/modellen till ytterligare ytterstadsområden i Stockholm, antingen Skärholmen eller Spånga-Kista, två områden med liknande behov av interkulturell och interreligiös dialog. Samtliga gruppaktiviteter, förutom föräldragruppen, kommer också att fortsätta drivas inom ramen för verksamheten "Källan" i Fisksätra.

Det har tyvärr inte funnits mycket utrymme inom projektet att bedriva strategiskt påverkansarbete. "Diapaxis" och verksamheten "Källan" har ändå varit välkända bland aktörer i Fisksätra och projektet har därför haft potential att påverka integrationspolitiken lokalt. Den externa utvärderaren har dragit slutsatsen att det krävs större organisationer för att för att påverka integrationspolitiken på regional eller nationell nivå men kan konstatera att verksamheten har bidragit till förändring genom att föra in ett religiöst perspektiv i integration och samhällsdebatten.

5. Förslag

5.1 Positiva och negativa lärdomar

"Diaprxis" har utformats som en vidareutveckling av "Källan" i Fisksätra för att möta behovet av interkulturell och interreligiös dialog förankrad i lokalsamhället och kopplad till praktiskt socialt förändringsarbete. "Källan" är ett råd- och stödcenter som etablerades i området två år innan projektet startade. Projektets utgångspunkt i "Källan" har varit en av nyckelfaktorerna för "Diaprxis" genomförande eftersom målgruppen har så pass stor tillit till medarbetarna som har delats mellan verksamheten och projektet. Att starta liknande gruppaktiviteter som projektet "Diaprxis" utan lokal förankring genom en verksamhet som "Källan" hade troligen inte varit möjligt i Fisksätra.

Projektledare, projektmedarbetare och gruppledarnas erfarenhet och kompetens i att möta deltagarna i deras vardag har också varit avgörande för projektets framgång. Projektarbetarnas språk- och kulturkompetens liksom olik religiös bakgrund har också bidragit till ökat förtroende från deltagare och möjliggjort att bryta ner misstänksamhet och rädslor.

Samtliga aktiviteter har bidragit till deltagarnas integration och ökade förståelse för och kunskap om det svenska samhället. Flera grupper har också efterfrågats från andra organisationer i Stockholm. Aktiviteterna har kompletterat varandra och det positiva resultat som projektet har inneburit för deltagarna har visat sig särskilt tydligt för de som har tagit del av flera aktiviteter. Kombinationer av aktiviteter kan utvecklas för ännu större resultat för deltagarna. Den externa utvärderaren vill särskilt lyfta fram möjligheter för att utveckla aktiviteter som utmanar deltagares stärkta självförtroende och självkänsla samt förbättrade kunskaper i svenska.

Rekrytering av deltagare har fungerat väl, däremot har rekryteringen främst skett genom "Källan" och till viss mån genom förmedling från utomstående lokala samverkanspartners. Denna typ av rekrytering har fungerat väl för projektet men fungerar kanske inte vid spridning av konceptet/modellen till andra områden. Att deltagare med viss språk- och kulturbakgrund har sökt sig till projektet främst på grund av förtroende för projektarbetare med samma språk- och kulturbakgrund kan också visa på en begränsande faktor för bred rekrytering.

Det har inte funnits mycket utrymme inom projektet att bedriva strategiskt påverkansarbete. Projektets potential för att påverka integrationspolitiken har därför funnits främst på ett lokalt plan i Nacka kommun. Den externa utvärderaren har dragit slutsatsen att det krävs större organisationer för att för att påverka integrationspolitiken på regional eller nationell nivå men kan konstatera att verksamheten har bidragit till att föra in ett religiöst perspektiv i integration.

5.2 Resultat och produkter

Samtliga gruppaktiviteter inom ramen för "Diaprxis", pågående metodutveckling och avslutad metodhandbok, har stor potential för vidare spridning. Förutom fortsatt drift av gruppaktiviteter inom ramen för verksamheten "Källan" i Fisksätra planerar projektägaren också att sprida konceptet/modellen till ytterligare ytterstadsområden i Stockholm, antingen till Skärholmen eller till Spånga-Kista, två områden med liknande behov av interkulturell och interreligiös dialog.

5.3 Rekommendationer

Metodutvecklare Johan Gärde, professor i sociologi vid Ersta Sköndal högskola, har sammanställt några rekommendationer från "Diaprxaxis" till ideella och religiösa organisationer liksom myndigheter och andra berörda ("Metodhandbok Diaprxaxis" sid. 41-41). Dessa är:

Ensam är inte bäst

1. **Du är inte Ensam:** Varför bygga upp ett eget socialt arbete bara inom ramen för det egna trossamfundet, när sociala problem är något som är större än den egna organisationen?

Uppfinn inte hjulet på nytt

2. **Det du tror är Unikt har någon redan tänkt ut och genomfört.** Uppfinn inte hjulet på nytt, bygg istället på andras och egna erfarenheter och misstag.

Kunskapsgenerera!

3. **Du lär dig inte bara nya Kunskaper; du bidrar till nya Kunskaper:** Genom det sociala arbetet genererar du nya kunskaper. Din organisation blir lärogenererande och inte bara en lärande organisation.

Kompetensutveckling utifrån reella sociala problem

4. **Stärk den egna Institutionen genom att styrelse, ledning och medlemmar samverkar och får ta del av kompetensutveckling utifrån de sociala problemen som finns i lokalsamhället.** Det är inte bara de som sitter i ledningen som får ta del av nya metoder och innovativt tänkande: detta genomsyrar hela organisationen och det egna trossamfundet.

Metodutvecklingen slutar aldrig..

5. **Metodutveckling är ditt alfa och omega:** Din favoritmetod kan alltid bli bättre: utveckla den i dess fulla potential.

Formulera en gemensam värdegrund

6. **Din värdegrund är inte organisationens värdegrund.** Värdegrunden är inte allt, men utan grund inget tak/skydd. Varje samfund och trosbaserad organisation har formulerat sina egna värdegrunder utifrån sina egen tro och lära. De samverkande organisationerna måste enas om en gemensam värdegrund för verksamheten, som fungerar i ur och skur.

"Religiös tro inte garanti för kvalitet"

7. **Din religiösa tro är ingen garanti för ett "bra socialt arbete".** Bara för att du kanske tror att din egen religion är den enda rätta betyder inte detta att den är en garanti för kvalitet när det gäller socialt arbete.

Gör inte bara saker för att få uppskattning

8. **Du kommer inte att bli älskad av alla inom det egna samfundet:** När du engagerar dig och samverkar med andra kommer du att bli kritiserad och ifrågasatt i de egna leden.

Slakten är inte alltid värst!

9. **Glöm inte slakten och dina sociala nätverk utanför den egna familjen:** Abrahams, Jesus och Mohammads följeslagare är alla släkt även om inte alla har tid att umgås utanför den egna familjen. Slakten är inte alltid värst!

Tro utan gärningar..

10. **Att säga är silver att göra är guld:** Du är en "doer" och arbetar hårt, med utgångspunkt från de sociala behov som finns i närsamhället. Diaprxaxis is the word!

6. Utvecklingsområden

A Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar inom följande utvecklingsområden: (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)		
⇒	2	Interkulturell och interreligiös dialog
⇒	2	Samhällsinformation och medborgarkunskap – värdegrunder
⇒	2	Familj – uppfostran – socialisering – alternativa arenor och nätverk
⇒	1	Informella integrations- och försörjningssystem – incitamentsstrukturer
⇒	1	Kriminalitet, klass, kultur och etnicitet
⇒	2	Hälsa
⇒	0	Ungdomar

B Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar med följande särskilda målgrupper: (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)		
		Utveckling/anpassning av introduktionsprogram eller andra aktiviteter syftande till att tillgodose behov hos särskilda målgrupper av tredjelandsmedborgare:
⇒	1	- Äldre
⇒	1	- Personer med funktionsnedsättningar
⇒	2	- Kvinnor
⇒	2	- Analfabeter/lågutbildade
⇒	2	- Barn/ungdomar
⇒	2	Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället

C Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar med följande verksamheter/aktiviteter (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)		
⇒	2	Utveckling av metoder/indikatorer för uppföljning och utvärdering
⇒	2	Kartläggningar/analyser inriktade på särskilda målgruppers behov
⇒	2	Framtagning och utprovning av informationsmaterial och pedagogiska verktyg
⇒	2	Utveckling av kursplaner/moduler, utbildningsmaterial, lärarhandledningar o liknande
⇒	1	Transnationellt utvecklingssamarbete kring analyser och kartläggningar, utveckling av utvärderingsmetoder, indikatorer mm
⇒	1	Transnationellt samarbete kring utveckling/genomförande av utbildningar och andra riktade åtgärder/tjänster för tredjelandsmedborgare (även överföring av "lyckade modeller" mellan medlemsstater)

7. Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare

A. Aktivitet/delprojekt för avgränsad grupp av deltagare	Antal grupptillfällen	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
2010-10 – 2010-12			
Föräldragrupp, arabisktalande	10	8	Föräldragrupp¹ Under den första terminen delades föräldrar in i två skilda grupper; en med arabisktalande och en med unga föräldrar. Under följande terminer har föräldragruppen istället varit mixad och bestått av föräldrar med olika kulturell och religiös bakgrund. Föräldragrupperna har hållits en gång per vecka med vägledning i hur man i föräldrarollen kan hantera kulturmötet som förälder och barn befinner sig i, hur det påverkar familjerelationerna samt hur man kan hantera relationsfrågor där kultur och religion är ett problem. För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 26-28.
Föräldragrupp, mixad unga föräldrar	9	6	
Jag-stärkande grupp	7	7	Jag-stärkande grupp² Erfarenheter från arbetet med "Källan" har visat att det finns ett stort behov av jag-stärkande arbete med målgruppen. Jag-stärkande grupper har hållits en gång per vecka. För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 32-34.
Matlagningsgrupp	10	10	Matlagningsgrupp³ Matlagningsgrupperna har varit mixade grupper med deltagare från olika kulturer och med olika religionstillhörighet och har hållits en gång per vecka. Gruppen har vänt sig till kvinnor och syftat till att skapa ett forum för dialog. För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 29-30.
2011-01 – 2011-06			
Föräldragrupp	21	8-10	1
Jag-stärkande grupp	17	10	2
Matlagningsgrupp	19	13	3
Svenskagrupp	36	8-13	Svenskagrupp⁴ Aktiviteten har syftat till att stärka deltagarnas kunskaper i det svenska språket samt att fånga upp de som är analfabeter och ge dem möjlighet att få lära sig det svenska språket utifrån sina förutsättningar. För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 31-32.
2011-08 – 2011-12			
Föräldragrupp	10	8	1
Jag-stärkande grupp	7	8	2
Matlagningsgrupp	12	10	3
Svenskagrupp	16	15-20	4

A. Aktivitet/delprojekt för avgränsad grupp av deltagare	Antal grupptillfällen	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
2012-01 – 2012-06			
Föräldragrupp	19	8	1
Jag-stärkande grupp	20	8	2
Matlagningsgrupp	20	10	3
Svenskagrupp	28	15	4
TOTALT	261	152-164	

B. "Öppna" projektaktiviteter	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
Temakvällar, ca 20 st. per år	1-96	Temakvällarna har syftat till att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring interkulturell och interreligiös dialog. Temakvällarna har hållits både som öppna verksamheter och för särskilt inbjudna. För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 34-37.
Seminarium 1 RELIGION OCH INTEGRATION	100	<p>Forum för nationellt och internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte hölls 2011-03-28 – 2011-03-29.</p> <p>Seminariet samlade forskare, religiösa företrädare och yrkesarbetande med erfarenhet av ämnet från olika länder. Seminariet bestod av föreläsningar, workshops och diskussionsgrupper. Det riktade sig till politiker, medlemmar och anställda från olika religiösa samfund samt yrkesarbetande med inriktning på integration.</p> <p>För fördjupad information om aktiviteten, se bilaga "Rapport seminarium Religion och Integration".</p>

B. "Öppna" projektaktiviteter	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
Seminarium 2 RELIGION OCH SOCIALT ARBETE	128	<p>Forum för nationellt och internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte hölls 2012-04-25 – 2011-04-26.</p> <p>Att bedriva socialt arbete parat med kompetens i de olika religionerna ger ökad möjlighet till goda resultat. Seminariet bjöd på föreläsningar, workshops och diskussionsgrupper kring religion och socialt arbete med "Källan" och "Diapaxis" som exempel. Seminariet samlade, liksom seminarium 1, forskare, religiösa företrädare och yrkesverksamma i ämnet från olika länder. Det riktade sig till sociala utbildningar, politiker, medlemmar och anställda i religiösa samfund samt yrkesverksamma inom området.</p> <p>För fördjupad information om aktiviteten, se bilaga "Rapport seminarium Religion och Socialt arbete". För utvärdering av aktiviteten, se bilaga "Slutrapport Diapaxis Oxford Research" sid. 37-42.</p>